

Nápady mého strýčka.

Sdíljuje Jan Šotek.

Tenhle profesor Masaryk v Praze, pravil strýček, je velmi všímavý člověk. Jemu nic neujde. Jaký to rozdíl od všelijakých těch profesorů, co se jich na vysokých školách každoročně vylišne! Vylišnou se, dozrajou a odzrajou, aniž by svět o nich zvěděl. Je jim ta věda buď jen prostředkem výživy (a to nejčastěji) aneb už sama cílem cílů. Co jim do ostatního světa? Věda jest jen pro ty, co za ni platí — t. j. studenty. A kdo nemá peníze na studie, at' ostane hlupák. Vždyť věda potřebuje též hlupáků, kteří pro ni štipují dřív, aby v bídě nezmarla. Takových profesorů je až dosud velmi mnoho, co takto smýšlí, majíce za to, jako ti na trůnu a kolem trůnu, že lid je tu k vůli nim, k vůli vědě, a nikoli vláda neb věda k vůli lidu. A bývalo jich ještě více. Neb nyní už spíše objeví se tu a tam muž, rázu Masarykova, jemuž neimpnuje věda už jen co svůj vlastní cíl, nýbrž vnuká se mu co prostředek ku dosažení cílů mnohem závažnějších, důležitějších a vznešenějších. Ano, povstávají profesoři, jako náš Masaryk, kteří nehlídají vědu jako kněžka egyptští, v nepřístupných klenbách chrámůvých, jen aby nikdo do tajnosti její nevnikl; ale radostně i ochotně jdou s ní mezi lid, podávají mu ji v přístupných i záživných extraktech, jen aby co nejvíce užil a blahodárným jejím vlivem život si zvelebil a oslabil. U nich už neplatí heslo: "lid pro vědu"; ale naopak: "věda pro lid". V Čechách pak v přítomné době není snad druhého učence vedle prof. Masaryka, jenž by si tolik všiml všeho světového ruchu a různých proudění v lidské společnosti a to s úmysly opravnými (reformatorskými), jako právě Masaryk. Jak už jsem zprvu řekl: jemu nic neujde. A on hned i trefně dovede to přizpůsobit a použít ku poučení a pro dobro českého lidu. On neštíjí se práce a neleká se kritiky i když ví, že dotekne se míst velmi choulostivých, snad nejhoulstivějších. Dokázal to tehle zase velmi důkladnou přednáškou, jejímž předmětem bylo mnohoženství. Četl jsem ji ve "Slavii", a též skoro současně "Denice Novověku" jí přinesla. Je to předmět sice choulostivý, ale časový a svrchovaně důležitý. Neb nebude opravdového pokroku ani osvěty, dokud poměr obou pohlaví na vyšší stupeň dobra i krásna se nepovznes. Či snad bylo by možno dosáhnouti nejvyšší stupeň vzdělanosti ve všech ohledech i když v nepůvodnějších, nejbližších společenských stycích — v manželství a rodině — ostali bychom barbari? Toť nemožno! Chceme-li lepší a zvelebovat, musíme od základu. A v Čechách snad je toho více potřeb než jinde. Přilíš, přilíš s vysokou pohlíží tam muž na ženu. Neuf to osobní vlna, nikoli, ale společenské vychování. Dědictví celku. Milence jako otrok u nohou panny v lásce se rozplývá — muž jako tyran nad ženou vládně. Matky se zbožňují, sestry milují a dcery stěžejí jako zřetelnicí očí; ale pro ženu co ženu, co bytost druhého pohlaví, též úcty opravdové a jediné možné záruky mravnosti a čistoty není. Jakmile zmizí z obrazu co zbožňovaná matka a milovaná sestra, manželka neb dcera, ihned jeví se mužům už jen co ženská bytost a prostředek k ukoujení pohlavních žádostí, vůči níž všechny ohledy mizí. Sveď je — proč se dá! Zradí ji — proč je tak hloupá! Uvrhne ji do mravního kalu — oh! ta by tam byla šla s jinými jako se mnou! Neuf ohledu — je to ženská. Že v takových poměrech mravnost nekvete a panuje prostituce nízká i vyšší (činc. světské i církevní) zákony o jednoženství a jednomužství prázdnu literou, jejíž leskem ve skutečnosti provozované mnohoženství a mnoho mužství na venek se přikrývá, není věru žádného divu. Dokud nebudou mužové spatiovat v každé ženě bytost tak vznešenou jako ve svých matkách, manželkách, sestřích a dcerách, dotud jíného nebude, neb z nemravnosti mravnost se nerodí a pohrdání ženou, pakatelisování jí, je už samo nemravnost.

Prof. Masaryk ku konci velmi zajímavě přednášky své odporučuje svému v tom ohledu, podobně státi za církve zastaviti se o nápravu v tom ohledu. Svědomce, svědomce! — Dá se mi říci, že to není žádná novost, ale že to má pravdu, hochu, jedné pohlaví nemělo být lepší než druhého. Zlo spočívá u kořenů, v samých základech společenské soustavy. A proto se státi i církevní otázky té boj, neb musely by hnout vším, a to ovšem je i pro nebezpečné. Také zákony a příkázáními církevními mnoho se nedokáže, neb zknšenost učí, že čím přísněji neb nepřitoneněji v tom ohledu se zakročovalo, tím horší bujelo zlo. Neb medle na co obracela se vynucená čistota kněžů, mnichů a jeptisek? I na vzdor tomu, že provázelo ji veliké nadšení náboženské. Vít to celý svět! Jeť s pudem pohlavním zápolení nesnadné. Člověk může být živ bez pohlavních styků a prospívat tělesně i duševně, to je pravda; ale člověčenstvo bez pohlavních styků by zaniklo. Je to tedy život, o co se jedná. A tu příroda celou mocí svou tloučnou za udržení života vkládá se v úsilí rozumujícího člověka a kazí je. A konec? Její vítězství! Bylo vždy a zase bude. A proto čím méně zákonů a čím více dobrého poučení v tom ohledu, tím lépe. Mnoho kazí slepota, zaviňovaná falešným studem na východě. Mládež obou pohlaví probudí se na jednou se žádostmi, tužbami, vášněmi, o nichž nic kloudného neví a důležitost jejich v životě lidském nezná. — Co opravdové úcty k ženám, toho fundamentu všekery rýze mravnosti, se týče, ta už zákony a příkázáními vůbec vynutiti se nedá. Ta musí vyjít ze zvelební celého společenského života a dějinného pokroku. Ona povstane změnou poměrů a pokoleními na dokonalost vyspěje. Úcta vychází ze samostatnosti; opovrně ze závislosti. A proto hlavní podmínkou opravdové, hluboké a všeobecné úcty k ženám, toho fundamentu mravnosti, je jejich samostatnost. Ony musí se stát svou výživou, to jest hospodářsky od mužů nezávislými a mít vždy příležitost ku poctivé a čestné výživě. To jest právo na práci a musí jim být zaručeno. Dejte všem ženám ovidivnou příležitost ku zaměstnání dle jejich možnosti a schopnosti — a v málo letech uvidíte zázraky. Bída nebude dohánět ženu ke hříchů ani ve mravní zkázu vrhat, aby pro zachování těla tělo své prodávala. Ona nebude přistupna svedení, jen k vůli vyhlídce na vdavky a zaopatření. Ona nebude se vdávat ze spekulace a nosit nemravnost už napřed do rodiny. Ona nebude nucena vzít si za muže známého už světě, a těšiti se připomenutím starostlivé matinky, že je "aspoň vykoupený" a bude proto dělat hodného muže. Ona k vůli zaopatření nebude se muset vůbec vdát ani jinak za muže jít, a když se vdá, bude manžel její vědět, že nešla za něho k vůli výživě, ale z lásky neb úcty co bytost úplně samostatná. A to bude ovšem jím manželství! I jako mužové nyní mohou si vybírat za manželky ty nejzachvalejší a nejčistší dívky, neb i každý dareba, třeba rád se v množství malém, podražuje se jimi naše nervstvo velmi příjemně i blahodárně. Hlad i zemledlost mizejí na jistou dobu, chuť ku práci se zvyšuje, obrazovnost se vzpružuje a vůbec veškerá výkonnost naše se zvyšuje. Jestliže však jich užíváme nemírně, stávají se pro tělo škodlivými, přímo zhoubnými, působíce jako kruté jedy. — Takovými pochutinami jsou pro nás káva, čaj, cokoláda, tabák a lůh. Jiní národové pak ode dávna užívají ještě velikého množství jiných rozmanitých látek, hlavně rostlinných; jmenujeme tuto jenom na př. betel, hašiš, opium, kolu a muchmůrku.

Úctinnou součástí těchto pochutin jsou alkaloidy, čili rostlinné zásady. Ve stavu lučebně čistém jsou to bezbarvé, krystalovité sloučeniny nebo olejnaté tekutiny, vesměs kruté jedovaté, tak že se po této stránce i kyanovým sloučeninám po bok postaviti dají. Lůh tvoří ovšem výjimku, neboť v něm alkaloidu není; působivou jeho součástí jest alkohol.

Tou dobou po celém světě nejrozšířenějšími pochutinami jsou káva a tabák.

Zejména káva došla u blého plemene tak rozsáhlého rozšíření, že se nyní valná většina mužův i žen bez ní téměř již ani obejíti nemůže.

Kávová zrna pocházejí výlučně z jediného stromu, z kávovníku (Coffea arabica), jehož domovem jest vysočina habušská, kde dosud souvhlá lesy tvoří, zejména v krajině Kafé a Nareje. Nyní však ploute se po celém světě mezi 10 st. jižní a 36 st. severní šířky.

Kávovník dosahuje výše 3 až 7 m, má velice lístky, z jejichž

žlábi vynikají bohaté lichopřesleny libovonných květův. Plody jsou červené bobule se dvěma tvrdými semeny, jež právě známe jakožto zrnka kávová. Stromy poskytnou dle droub žej od 3. roku počínajíce až nejvýše do 12. Kávovník kvete sice po celý rok; avšak přece bývá jen dvojnásobný sklizeň, totiž z jara a na podzim.

Sklizené bobule dávají se nejprve kvasiti a pak přicházejí do zvláštního mlýnku, graga zvaného, v němž se dužnatinou od tvrdých semen odstraňuje; po té suší se zrnka, načež projdou mlýnem válcovým, v němž se kožnaté blány zbavují. Konečně se přebírají, aby se nedokonalá a rozdrčená zrnka odstranila.

Do obchodu přichází hlavně káva trojí: arabská, indická a americká. Nejchutnější a tudíž i nejcennější jest káva arabská, jen že se vzácně k nám dostává. Největšími zrny vyniká káva indická, jejímž nejlepším druhem jest káva javská. Ke kávě indické řadí se také Menado z ostrova Celebes, Manilla z Filipinských ostrovův a Bourbon ze soustroví Maskarén. Nejmenší ceněna jest káva americká, poněvadž její dozrávání spadá do doby tropických dešťů, čímž zrnka snadno plesnivějí a tím i nedobře přichutí nabývají. Z Brazílie pochází známá odrůda příchuti Santos; nejlepším druhem americkým jest Surinam, Cayenne a Martinique.

Mírným pitím kávy podražuje se naše nervstvo tím směrem, že mizí ospalost a opilsto, ano i bolest hlavy a některé jiné menší choroby se přehlušují, činnost zažívadla se zvyšuje, mysl se obveselí a osvěží, tak že i duševní práce lépe se daňují. Přilíšným užíváním kávy, zejména velmi silné kávy černé, vyvinují se naproti tomu choroby nervové, nastává těsená duš, překrevnění mozku, mlábo a mrtvice.

Přilíšnou těchto účinkův jest právě kofein rostlinná, to zásada, v kávě obsažená. Lučebně čistý kofein tvoří bezbarvé, hedvábně lesklé jehličky krystalové, které nepůsobí ani na čich ani chuť. V žaludku působí velmi prudce a rozčilivě a již v malých dávkách jako prudký jed.

Velice důležitým výkonem v přípravě kávy jest pražení. Na něm záleží, zdali se dobré vlastnosti surového zrna také na odvar přenesou, nebo zdali se i nejlepší surovina naprosto zkazí. Hlavním příkazem jest, pražiti zvolna. — Jest přirozeno, že se pražením změní zrnko po stránce fysikální i lučebné. Zrno nabitá, menší barvu a ztřešne, tak že se pak velmi snadno dá na prášek rozmílti. Z počátku prchá při pražení jenom voda, později však vznikají těžké, aromatické páry, jimiž se zejména také oči poškozují. Jimiž též i část kofeinu a třísloviny, pro kterou přičinili by se pražení nemělo příliš dlouho prováděti, poněvadž se tím jakost pražené kávy poškozují.

Vypereme-li surovou kávu důkladně ve vodě, nestává se taková káva při pražení aromatickou. Tím vysvětlujeme si také okolnost, že káva z utonulé lodi nemá téměř žádné ceny; vždyť z takové havarované kávy jsou právě nejčistější součástky morskou vodou vyuhlovány.

Nad míru důležitými podmínkami dobrého pražení jsou jednak palivo, jehož se užívá, jednak kůben, v němž se káva praží.

Palivo má pro pražení kávy důležitost tu, že se z mnohých paliv vyvinují smrduté spáleniny, jimiž pak káva velmi snadno načichne. Z té příčiny nehodí se naprosto ani petrolej, ani dříví, ani kamené uhlí. Nejlepší, ano snad jediným bezvadným palivem pro pražení kávy jest dřevěné uhlí.

Pokud pak se týče míry, do které se má s pražením postupovati, může za pravidlo sloužiti zásada, že mletá káva nemá míti barvu tmavohnědou, nýbrž rudohnědou. Na zrnko poznáme tuto správnou míru podle blanky, která se v roztěpu zrnka nalezá. Jakmile tato blanka jen počne se přibarvovati, jest pražení skončeno; mecháme-li však tuto blanku zrnažnouti, jest káva již dávno do černá již přepražena.

Některé hospodyně domnívají se mylně, že smějí v pražení teprve tehdy ustati, když se káva začne "potiti", když se totiž povrch zrnka takovité počne lesknouti. Avšak v tom jest omyl, neboť v tu dobu jest káva dávno přepražena a s velikou částí skazená.

Pražená káva má se co nejrychleji ochladiti. To se provede

Regulují játra!

Počátkem jara musí játra ve zdravý stav uvedeny býti a toho docílíte jedině pomocí

Dr. August Koenig's HAMBURGER TROPFEN.

Ony osvěží játra ku pravidelnému výkonu.

nejtpe tím, že ji vysypeme na mleté plechy, načež ji dáme na průvan. Jakmile pak jest káva ochlazena, jedná se o zachování aromatu. Proto jest lépe uchováti ji v zrnech, nežli mletou na prášek. Vždy pak jest k tomu zapotřebí vzduchovzdorně uzavřených krabic.

O tom, jak vzniklo užívání kávy, vypravují Arabové tuto kratochvilnou historii. Ke konci 15. století dovedl se představený kláštera od pasáčka, že jeho kozy po celou noc bujně poskakují, když se na kávovém keři napasou. Tím prý byl převor k tomu přiveden, že dal mnichům kávy, kdykoli je chtěl v noci bdělými zachovati.

První vědecká zpráva o kávovníku a kávě došla do Evropy teprve ke sklonku 16. století, ačkoli již r. 1554 byly v Cařihradě první kavárny zřízeny. Roku 1584 seznal Prosper Alpinus v Egyptě pěstování kávovník; Beluzi zasal r. 1596 Clusiovi plody, z nichž Egyptěm vařili kavé. Ale již r. 1615 vřel kávu Benátčané, r. 1652 zřizena byla první kavárna v Londýně, roku 1657 v Paříži, r. 1683 ve Vídni, roku 1696 v Norimberce.

Vaření kávy děje se dosud velmi rozmanitě, ale nikoli všude stejně správně. Naprosto nesprávné jest, vařiti kávu po delší dobu v hrnci, zejména železném. Správný odvar učiní se jediné tímže způsobem, jak se to všeobecně při čaji provádí. Vařící voda nalije se na mletou kávu, která jest na cedníku upěchovaná a připravená. Stékající nálev jest již hotovým odvarem kávovým, k němuž by se nemělo než smetany a cukru přidati, chceme-li si bílou kávu připraviti. Jedná-li se nám o nejvyšší zužitkování kávy, přidáme do vody sodového prášku na špičku nože, čímž nabude voda ještě větší rozpustivosti.

Každou, jakoukoli přísadou ke kávě měnime podstatně chuť odvaru. A přece jen málo jest domácností, v nichž by se neužívalo všelijakých přísad a náhražek kávových. Všechny tyto náhražky vyzaly svůj vznik uzavřením evropských přístavů, jež Naploeon I. proti Angličanům nařídil a po veliké části také provedl. Tím byl přívoz kávy téměř úplně překažen, a poněvadž již tehdy bylo pití kávy po celé západní Evropě zdomácněno, ohlíželi se podnikaví obchodníci po náhradě za kávu, tehdy nepochybně zdraženou. Prvním náhražkem stal se tehdy pražený a rozemletý kofein českaný čili cigorie, odkud později všechny náhražky a přísady svoje jméno vzaly. Později přišly také jiné látky v užívání, zejména cukrovka, ječmen, slad, mrkev, kozinac a žaludy. Neuf však ani za potřeby podotýkati, že ani jedna z těchto látek neobsahuje v sobě oněch obou významných sloučenin, totiž kofeinu a třísloviny, kteréž obě se vylučně v kávových zrnech nalezají.

Z té příčiny nezsluhuje též ani jeden z těchto "náhražek" tohoto jména; jsou to vesměs jenom tohohodnotných námitky, proč by se takové přísady neměly vyráběti a prodávati, jak se to dosud všude veřejně děje. Pokud neobsahují kávové přísady škodlivých součástí a pokud se prodávají za to, čím skutečně jsou, aniž by se v kupci chtěla buditi domněnka, že snad kupuje skutečnou kávu, děje se to vše v mezích zákona. Nejčastěji řádně se barva kávy tím, že se káva smějí do některého barviva, i jedovatého, na př. mědnatého. Tím hleď se ovšem již proti zákonu o porušování potravy. Nejvíce se však podvádí kupující obecnost při prodeji kávy mleté. Do tohoto průluku přiměšují se i seminy a prach cibulový.

Radostná zvěst' i povinnost'.
"Činim tuto nejen utěšenou, alebrž i povinnou zvěst' všem vokolním soušedům, i jiným trpícím, že vsoniany upotřebovan Chamberlain's Colic, Cholera & Diarrhoea Remedy byl jsem takřka zázračně vyléčen z prudkého záchvatu úplavice. Koupil si lahvev této, po několika dávkách byl jsem zcela uzdraven a cítím se povinen lék ten každému odporučiti. — J. W. Lynch, Dorr, W. Va." Na prodej ve všech lékárnách.

"ALPHA-DE LAVAL"
CREAM SEPARATORS.

DeLaval Alpha "Baby" odstředivky smetany byly prvními a udržovaly vždy na stupni, co nejlepší a nejlacinější. Zaručujeme, že naše jsou lepšími než veškeré jiné dle těchto nápodobeně padělané a schválené úřední odbornými znanými Vše ne 150.000 lich nyní užíváno a prodá se jich desetkrát tolik co všech ostatních dohromady. — Účtí 25.00 až 80.00 na jedné krávi ročně více než usazování mléka a 25.00 až 80.00 ročně více než odstředivkou našim nápodobnou. Štore tyto pro rok 1909 jsou zvaně zdiskonované. Píšte si o katalog. 745Him

THE DE LAVAL SEPARATOR CO.
RANDOLPH & CANAL STS., 74 CORTLAND STREET, CHICAGO, NEW YORK

- Adresář spolků
- Česko-Slov. Dělnické Podpor. Jednoty pro severozápadní státy:
- Minnesota, Iowa, Wisconsin, Nebraska a obě Dakoty.
  - Hlavní Jednota v Montgomery, Minn. odbývá své schůze každou 4. sobotu v měsíci v síni F. V. Staňka, č. 1. B. v. sever. Velkopokladník J. Novák, účetník J. V. Staňka, velkopokladník Jos. E. Sokol, velkopokladník Jos. Maruška.
  - Č. I. v Montgomery, Minn. odbývá své schůze každou čtvrtou neděli v měsíci. Předseda Fr. K. Staňka, tajemník Fr. Misa, účetník Jos. E. Sokol. Pokladník Tomáš Havel.
  - Č. II. Mladětech v Le Sueur Center, Minnesota. odbývá své schůze každou 2. neděli v měsíci v síni J. Štěpán, Lexington, Minn., účetník Jan Bičok, pokladník Václav Krava.
  - Č. III. v St. Paul, Minn. odbývá své schůze každou 2. středu v měsíci. Předseda Vojta Chalupský, taj. August Mendl, 1411 8. St. So. pokl. Josef Pospišil, účetník Fr. Švíták 211-8/2 St. So.
  - Č. V. v Nové Praze, Minn. odbývá své schůze každou 4. neděli v měsíci. Předseda Vojta Chalupský, taj. E. J. Novotý, účetník Václav Pospišil, pokladník Jakub Svoboda, New Prague, Minn.
  - Komenský č. VI. v Hayward, Minnesota. odbývá své schůze 1. neděli v měsíci. Předs. Jos. Peil, dozorce Jos. Funtar, taj. K. Funtar, Glenville, Minn., účetník J. Kučera, poklad. Matěj Benek, Oakland, Minn.
  - Karel Velký, č. VII. v Nové Třeboni, Minnesota. odbývá své schůze každou 4. neděli v měsíci. Předseda Jan Klein, pokladník Josef Nový, účetník Jan Filippek, tajemník Jan Jindra Kikény, Le Sueur Co. Minn.
  - Č. VIII. Rovnost Owatonna, Minn. odbývá své schůze každou 1. neděli v měsíci v síni Č. S. P. S. Předseda V. Martinek, tajemník Anton J. Vajšous, účetník Karel Ringhofer, pokladník Josef A. Stránský Owatonna Minn.
  - Č. IX. Česká Koruna zlatých dolů, v Pine City, Minnesota. Předseda Anton Pávek, místopředseda Jan W. Lovík, tajemník Jan Bartoš, b. z. Beroun Minn., účetník Leopold Haberman, pokladník Frant. Pávek.
  - Č. X. Českoslovan, v Olivia, Minn. Předseda Josef Lepeska, místopředseda Mat. Potůčka, tajemník Frant. W. Kvěch, box 97, Olvia, Minn., účetník Bedřich Hošek, pokladník Václav G. Plovhart.
  - Česke č. XI. v So. Omaha, Neb. odbývá své schůze každou druhou úterý v měsíci o 8 hodin večer v síni J. Koutský, před sode Vác. Snájeř, tajemník Jan Koutský na a Q ul., účetník Jan Hajný pokl. J. Kotrč.
  - Číslo XII. Chrástím v Racine, Wis. odbývá své schůze každou třetí sobotu v měsíci v 7 hodin večer. Předseda Jos. Dulek, 301 Hagerer St., taj. Jos. Stehlik, 1005 Milwaukee St., účetník J. L. Sva, 1202 High St.
- Hostinec na prodej.
Mám na prodej nejlepší hostinec v městku Cadott, v Chippewa Co., Wis. Toto čítá 1000 obyvatelů a mnoho krajně se kolem usazuje. Krajina je krásná, tak že se každému moc líbí. Hostinec, mimo obchodní místnosti má v sobě několik světlých a světlých pokojů, které jsou jen proto, že hostinec je starý a hodlá jet do staré vlasti a proto nabídi se velmi lacině, pouze za 60,000, ale na každém místě. Lacině je pouze 60,000 ročně a obchod je zanesený.
- Píšte hned na:
V. BERTHOLD,
1002
E. W. Chas. Wk.
- Předplácejte na Knihovnu Americkou; pouze \$1.00 ročně.